

**Leerlingen met Downs syndroom  
in de basisschool**

ISBN 90-71000-74-5

NUGI 725

Trefw.: orthopedagogiek; Downs syndroom; integratie; onderwijs

© 1998 Stichting Kinderstudies

Stichting Kinderstudies  
Postbus 102  
9700 AC Groningen

**RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN**

**LEERLINGEN MET DOWNS SYNDROOM IN DE  
BASISSCHOOL**

**Proefschrift**

ter verkrijging van het doctoraat in de  
Psychologische, Pedagogische en Sociologische Wetenschappen  
aan de Rijksuniversiteit Groningen  
op gezag van de  
Rector Magnificus, dr. F. van der Woude,  
in het openbaar te verdedigen op  
dinsdag 23 juni 1998  
des namiddags te 1.15 uur

door

Adriana Johanna Maria Scheepstra  
geboren op 11 september 1968  
te Raalte

Promotor: Prof. dr. H. Nakken  
Co-promotor: Dr. K.P. van den Bos  
Referent: Dr. S.J. Pijl

Beoordelingscommissie:

Prof. dr. H.P.M. Creemers

Prof. dr. J.L. Peschar

Prof. dr. L.M. Stevens

Omslagontwerp: Carien Scheepstra



## VOORWOORD

In dit voorwoord wil ik beginnen met het bedanken van de scholen, ouders en kinderen met Downs syndroom die meegholpen hebben aan dit onderzoek. De welwillendheid om te participeren in dit onderzoek was erg groot en de contacten met de betrokkenen heb ik als zeer plezierig ervaren. Het enthousiasme waarmee ouders en leerkrachten en hun belangenverenigingen VIM en SDS bezig zijn is groot.

Bij de eerste twee deelonderzoeken heb ik regelmatig contact gehad met de begeleidingscommissie bestaande uit prof. Stevens (voorzitter), Magreet van Oudheusden, prof. Talstra en prof. Peschar. Ik ben hun zeer erkentelijk voor hun ondersteuning bij dit onderzoek.

Mijn begeleidingsteam Sip Jan Pijl, Han Nakken en Kees van den Bos wil ik bedanken voor hun inzet. De bijeenkomsten met jullie samen werden vaak opgefleurd met leuke verhalen en grappige anekdotes. Kees wil ik vooral bedanken voor alles wat ik van hem geleerd heb tijdens de laatste fase van mijn studie. De snelheid waarmee Han steeds al mijn stukken heeft gelezen vind ik bewonderenswaardig. Ik denk met plezier terug aan zijn directe, open en betrokken manier van begeleiden. Zonder de prettige steun van Sip Jan, die altijd alle tijd voor mij had en mij steeds het gevoel heeft gegeven dat alles wel goed zou komen, was dit proefschrift niet zo snel geschreven. Ook Bram Pijl, hoewel officieel niet bij mijn project betrokken, heeft mij veel geholpen, vooral met de methodologische en cijfermatige aspecten. De dagelijkse koffieuurtjes met Bram en Sip Jan zal ik nog missen.

Gelukkig heb ik veel steun gehad van studentes die met groot enthousiasme het hele land door gereisd hebben om scholen te bezoeken. Vooral stagiaire en scribente Atty Wiersma heeft een grote bijdrage geleverd aan de dataverzameling van het laatste deelonderzoek.

Zoals al vele (oud)collega's voor mij kijk ook ik met veel plezier terug op de contacten met vooral de 'tijdelijke' medewerkers, zowel van de afdeling orthopedagogiek als bij het ex-RION.

Als laatste wil ik de instanties bedanken die dit onderzoek mogelijk hebben gemaakt. De eerste twee deelonderzoeken zijn tot stand gekomen dankzij subsidies van SVO (SVO-93111 en SVO-95604), het laatste deelonderzoek is gefinancierd door de afdeling orthopedagogiek van de RUG.





## INHOUDSOPGAVE

### Voorwoord

1	Inleiding	1
1.1	Inleiding	1
1.2	Het streven van ouders	2
1.3	Het Nederlandse overheidsbeleid	4
1.4	De positie van mensen met een verstandelijk handicap in de maatschappij	6
1.5	Probleemstelling	9
1.6	Doelstelling	12
1.7	Opzet van dit proefschrift	12
2	Onderzoek naar integratie in het onderwijs	15
2.1	Inleiding	15
2.2	Integratie-onderzoek vanuit evaluatie perspectief	16
2.3	Integratie-onderzoek vanuit normatief perspectief	19
2.4	Conclusies	22
3	Leerlingen met Downs syndroom in het primair onderwijs	23
3.1	Inleiding	23
3.2	Leerlingen op de basisschool	23
3.3	Verlaten van de basisschool	27
3.4	Conclusies	30
4	Plaatsing op de basisschool	31
4.1	Vraagstelling	31
4.2	Methode	32
4.2.1	Onderzoeksgroep	33
4.2.2	Instrumentarium	36
4.3	Resultaten	41
4.3.1	Antwoord op onderzoeksvraag 1	41
4.3.2	Antwoord op onderzoeksvraag 2	42
4.3.3	Antwoord op onderzoeksvraag 3	45
4.3.4	Vergelijking met andere steekproeven	45
4.4	Conclusies	47

5	Het voortijdig verlaten van de basisschool	49
5.1	Vraagstelling	49
5.2	Methode	50
5.2.1	Onderzoeksgroep	50
5.2.2	Instrumentarium	51
5.3	Resultaten	52
5.3.1	Interviews	52
5.3.2	Vragenlijsten	66
5.4	Conclusies	68
6	Onderzoek naar sociale integratie	71
6.1	Inleiding	71
6.2	Contacten tussen leerlingen	72
6.3	Kinderen met Downs syndroom	75
6.4	Rol van de leerkracht	77
6.5	Conclusies	81
7	Sociale integratie van leerlingen met Downs syndroom	83
7.1	Vraagstelling	83
7.2	Methode	84
7.2.1	Onderzoeksgroep	84
7.2.2	Instrumentarium	86
7.3	Resultaten	90
7.3.1	Onderzoeksvraag 1	90
7.3.2	Onderzoeksvraag 2	99
7.3.3	Onderzoeksvraag 3	102
7.4	Conclusies	106
8	Discussie	107
8.1	Inleiding	107
8.2	Kanttekeningen bij de onderzoeksresultaten	107
8.3	Slotbeschouwing	111
8.4	Aanbevelingen voor de praktijk	113
8.5	Aanbevelingen voor verder onderzoek	114
	Literatuur	117
	Bijlagen	125
	Samenvatting	143
	Summary	147